

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL DE STUDII DOCTORALE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE GEOGRAFIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

**DEALUL FELEACULUI – STUDIU DE GEOGRAFIE
RURALĂ**

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Nicolae Ciangă

Doctorand: Daniela-Livia Gheorghies

Cluj-Napoca

2016

CUPRINS

Capitolul 1. Stadiul cunoașterii în geografia rurală	3
Capitolul 2. Stadiul cunoașterii cu privire la Dealul Feleacului. Limitele Dealului Feleacului	4
Capitolul 3. Coordonate metodologice	5
Capitolul 4. Premisele fizico-geografice de dezvoltare a așezărilor rurale de pe Dealul Feleacului	5
4.1. Relieful și petrografia	5
4.1.1. Morfometria reliefului	6
4.2. Clima	6
4.3. Hidrografia	6
4.3.1. Rețeaua hidrografică de suprafață	6
4.3.2. Apele subterane	6
4.4. Vegetația și fauna	7
4.4.1. Vegetația	7
4.4.2. Fauna	7
4.5. Solurile	7
Capitolul 5. Populația	7
5.1. Evoluția numerică a populației	7
5.2. Repartiția teritorială a populației	8
5.3. Dinamica populației	8
5.3.1. Dinamica naturală a populației	8
5.3.1.1. Natalitatea	8
5.3.1.2. Mortalitatea	8
5.3.1.3. Sporul natural	8
5.3.2. Dinamica migratorie a populației	9
5.3.2.1. Imigrația	9
5.3.2.2. Emigrația	9
5.3.2.3. Sporul migratoriu	9
5.3.3. Sporul total sau bilanțul total al populației	10
5.4. Structuri geodemografice	10
5.4.1. Structura pe sexe a populației	10
5.4.2. Structura pe grupe de vârstă a populației	10
5.4.3. Structura socio-ocupatională a populației	11
5.4.4. Structura etnică a populației	11
5.4.5. Structura confesională a populației	11
Capitolul 6. Așezările	11
6.1. Vechimea așezărilor	11
6.2. Factorii favorabili apariției și dezvoltării așezărilor rurale	12
6.2.1. Prezența unor bazine de obârșie, mai ales pe versantul sudic al Dealului Feleacului	12
6.2.2. Existența resurselor de apă pe Dealului Feleacului	12
6.2.3. Resursele solului și subsolului	12
6.2.4. Apariția și dezvoltarea căilor de comunicație	12
6.2.5. Prezența orașelor Cluj- Napoca și Turda la nordul și sudul unității analizate ...	12
6.3. Evoluția organizării administrativ-teritoriale	12
6.3.1. Perioada daco-romană	12
6.3.2. Perioada medievală	12
6.3.3. Perioada de stăpânire a Imperiului Habsburgic până la dualism (1691-1867).	12

6.3.4. Perioada dualismului austro-ungar (1867-1918)	12
6.3.5. Perioada interbelică și până în 1950	12
6.3.6. Perioada comunistă și după 1989	13
6.4. Clasificarea și tipologia așezărilor rurale	13
6.4.1. Clasificarea așezărilor rurale după dimensiunea demografică	13
6.4.2. Clasificarea așezărilor rurale după forma, structura și textura vetrei	14
6.4.3. Tipuri funcționale de așezări	15
6.4.4. Clasificarea așezărilor în raport cu principalele forme de relief și pe trepte de altitudine	15
6.4.5. Clasificarea așezărilor în raport cu principalele căi de comunicație	15
6.4.6. Distribuția cantitativă a așezărilor rurale	15
6.5. Instituții și dotări	15
6.5.1. Unități de învățământ	15
6.5.2. Instituții ecleziastice	16
6.5.3. Dotări medico-sanitare	17
6.5.4. Instituții culturale	17
6.5.5. Dotări comerciale	17
6.5.6. Dotări în domeniul transporturilor	17
6.5.7. Dotări în domeniul telecomunicațiilor	17
6.6. Accesul la infrastructuri tehnice și rețele edilitare	17
6.6.1. Rețeaua de energie electrică	17
6.6.2. Rețeaua de gaz metan	17
6.6.3. Rețeaua de apă și canalizare	17
6.7. Ierarhia așezărilor din Dealul Feleacului	18
6.8. Concluzii	18
Capitolul 7. Gospodăria rurală	19
Capitolul 8. Infrastructura de transport	19
8.1. Infrastructura rutieră	19
8.2. Infrastructura feroviară	20
8.3. Infrastructura aeroportuară	20
Capitolul 9. Economia rurală	20
9.1. Sectorul primar	20
9.1.1. Structura fondului funciar	20
9.1.2. Terenurile arabile. Cultura plantelor și producția vegetală	20
9.1.3. Pășunile și fânețele. Creșterea animalelor și producția animalieră	21
9.1.4. Livezile și viile. Pomicultura și viticultura	22
9.1.5. Pădurile. Silvicultura	22
9.1.6. Apele și bălțile. Piscicultura	22
9.1.7. Alte terenuri	22
9.1.8. Analiza structurii fondului funciar cu CORINE LAND COVER	22
9.2. Industria și construcțiile	23
9.3. Comerțul și serviciile	23
9.4. Turismul	24
9.4.1. Potențialul turistic natural	24
9.4.2. Potențialul turistic antropoc	24
9.4.3. Tipuri și forme de turism	24
9.4.4. Infrastructura turistică de cazare – baza amenajării turistice	25
9.4.5. Circulația turistică	25
Concluzii	26
Bibliografie	27

Stadiul cunoașterii în geografia rurală

În geografia românească, în general, și în domeniul geografiei rurale din România, în particular, se pot distinge trei etape de evoluție, fiecare având anumite anumite caracteristici:

- A. Perioada antebelică și interbelică, până la instaurarea regimului comunist (1948)
- B. Perioada comunistă (1948-1989)
- C. Perioada actuală, începând cu anul 1990.

Perioada antebelică și interbelică reprezintă epoca de pionierat a geografiei.

Aprecieri generale asupra așezărilor rurale se regăsesc în lucrările lui Friderich Ratzel și Paul Vidal de la Blache (1903, 1917, 1922), care pune accentul pe geografia rurală și peisajele pre-industriale ale „țărilor” din Franța. El este urmat de Jean Brunhes și Albert Demangeon.

În România, Vintilă Mihăilescu elaborează primul studiu propriu-zis de geografie rurală, intitulat *Trebuie să recunosc trei tipuri de sat: satul adunat (sau concentrat), satul răsfirat și satul risipit?* (1926). Această clasificare a așezărilor rurale după structură este valabilă și este utilizată și în prezent de geografi.

Perioada comunistă s-a caracterizat prin orientarea studiilor de geografie rurală spre anumite teme predilecte, în ton cu ideologia vremii, precum: colectivizarea (în special în prima jumătate a perioadei), industrializarea, urbanizarea și sistematizarea localităților rurale. În anul 1969 apare primul studiu cu tematică de geografie rurală cu privire la o așezare din spațiul analizat: *Feleacu, un sat de „coastă” din sudul Clujului*, elaborat de **Petru Dan Idu**.

Perioada actuală se caracterizează printr-o multiplicare semnificativă a studiilor de geografie rurală. Se evidențiază activitatea profesorului **Vasile Surd**, care publică și un volum dedicat satului natal, situat în regiunea de studiu a acestei lucrări: *Micești (Micuș), un sat transilvănean* (2013). **Pompei Cocean** a coordonat numeroase lucrări de referință, între care, cu directă referire la o comună din spațiul studiat, se remarcă *Strategia de dezvoltare a comunei Aiton 2014-2050* (2014). **Nicolae Ciangă** s-a remarcat în mod deosebit prin studiile cu privire la turismul rural. O notă aparte o constituie studiile de geografie rurală cu caracter regional, în general teze de doctorat, precum cele cu privire la Banat (**Constantin Vert**, 2002), bazinul Putnei vrâncene (**Alexandra Tătaru**, 2008) și Câmpia Boianului (**Iuliana Vijulie**, 2010).

În concluzie, perioada actuală se caracterizează prin cantitatea și calitatea superioară a studiilor teoretice și aplicate de geografie rurală, prin raport la perioadele anterioare.

Stadiul cunoașterii cu privire la Dealul Feleacului. Limitele Dealului Feleacului

Dealul Feleacului sau Dealurile Feleacului (Al. Savu, 1987), respectiv Masivul deluros Feleac (T. Morariu și Al. Savu, 1970), Masivul Feleacului (Gr. P. Pop, 2001a), este un areal situat între Munții Apuseni și Depresiunea Colinară a Transilvaniei.

În 1957, Al. Savu realiza o „raionare geomorfologică” a Platformei Someșene (ulterior redenumită Podișul Someșan), unde includea și Dealul Feleacului. Aceeași opinie o menține și la susținerea tezei de doctorat (1963). De altfel, Al. Savu va rămâne fidel acestei opinii, incluzând „Dealurile Feleacului” la Podișul Someșan și în lucrările sale ulterioare (1975, 1980, 1983, 1987).

Cea mai potrivită denumire este **Dealul Feleacului**. Grigor P. Pop (2001a, 2001b, 2007) încadrează Dealul Feleacului (pe care îl numește „Masivul Feleacului”) la **unitatea marginală a Depresiunii Transilvaniei**, respectiv în **dealurile și depresiunile submontane ale acestei depresiuni**. Totodată, autorul menționat separă în mod firesc unitatea deluroasă („Masivul Feleacului”) de Depresiunea Iara-Hășdate și de Culoarul Săvădisla-Luna de Sus, anterior incluse (de Alexandru Savu) în aceeași unitate regională, alipită forțat Podișului Someșan. La această părere se raliază și **Alina-Gabriela Mureșan (2008)**.

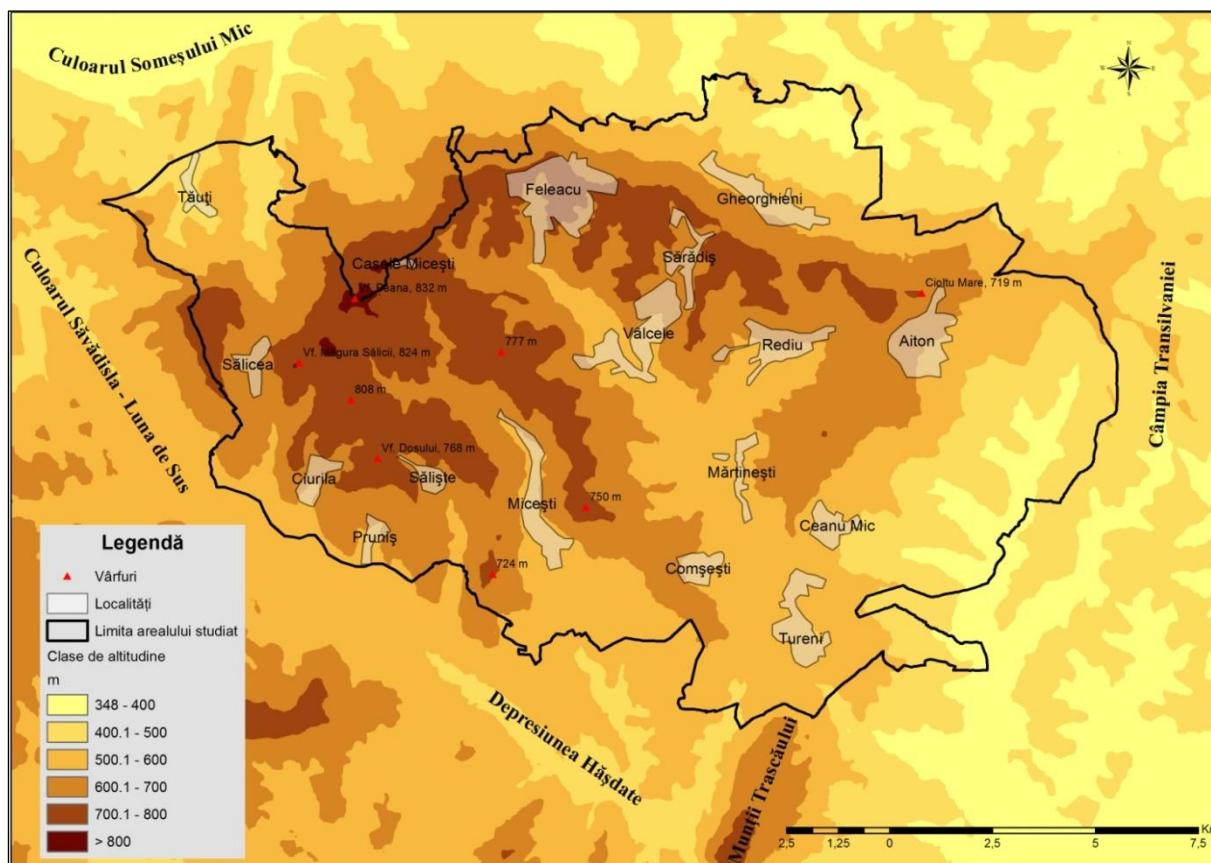

Fig. 1. Limitele Dealului Feleacului și treptele hipsometrice

Limitele acestei unități trebuie considerate nu doar exclusiv prin prismă fizico-geografică, ci și din perspectiva obiectivelor și tipului de analiză, în cazul de față un studiu de geografie rurală. Ca și în cazul oricărui studiu de geografie umană, datele statistice necesare analizei sunt agregate de cele mai multe ori la nivelul unităților administrativ-teritoriale de bază (comunele) și doar rareori la nivelul satelor.

Din această perspectivă, Dealul Feleacului include trei comune în întregime: Feleacu (cu satele Feleacu, Casele Micești, Gheorgheni, Sărădiș și Vâlcele), Aiton (cu satele Aiton și Rediu) și Tureni (cu satele Tureni, Ceanu Mic, Comșești, Mărtinești și Micești), la care se adaugă o parte a comunei Ciurila (satele Ciurila, Sălicea, Pruniș și Săliște) și un singur sat din comuna Florești (Tăuți).

COORDONATE METODOLOGICE

Metoda este modul în care se ajunge la cunoașterea, pe baze științifice, a teritoriului studiat. În elaborarea unei lucrări de geografie rurală, se utilizează atât **metode cantitative**, cât și **metode calitative**.

Metodele cantitative implică transformarea conceptelor în variabile și măsurarea acestor variabile.

Dintre **metodele calitative**, se pot menționa ca având o importanță mai mare în geografie, în general, și în studiul geografic al așezărilor rurale, în particular, următoarele: observația, descrierea, comparația, explicarea, analiza și sinteza (P. Coteț, E. Nedelcu, 1976).

Pentru o cunoaștere mai profundă a realității geografice studiate este indicată **îmbinarea metodelor cantitative**, care presupun o linearitate deductivă a cercetării, cu cele **calitative**, de natură interpretativ-inductivă, cu un proces de cercetare circulară (J. Benedek, 2000, p. 15).

PREMISELE FIZICO-GEOGRAFICE DE DEZVOLTARE A AȘEZĂRILOR RURALE DE PE DEALUL FELEACULUI

4.1. Relieful și petrografia

Potrivit lui Gh. Pop (1957) și Gr. P. Pop (2001a), unitatea supusă studiului este o măgură de șisturi cristaline îngropată în sedimente miocene (badenian – sarmațian), oligocene și eocene. Aceste șisturi cristaline apar dezgolite în Măgura Sălicii, iar în vârful Peana s-a evidențiat prezența unor blocuri de șisturi *in situ*.

O altă particularitate a litografiei de pe Dealul Feleacului sunt trovanții sau bălătrucile de Feleac.

Sub aspect **orografic**, Dealul Feleacului este o culme unitară, de sine stătătoare, orientată pe direcție Est-Vest, în lungul căreia se înșiră linia marilor înălțimi: Vf. Peana (832 m), Măgura Sălicii (825 m), Dealul Feleac (744 m).

4.1.1. Morfometria reliefului

Prezintă implicații directe în modul de organizare natural al teritoriului, cât și în cel antropic. *Treptele altimetrice* prezente în Dealul Feleacului, au valori cuprinse între 600-800 m, în nordul unității, iar valori sub 600m, se regăsesc în sudul unității, la contactul cu Câmpia Transilvaniei (364 m pe Valea Caldă Mare în comuna Aiton).

4.2. Clima

Ca urmare a poziției Dealului Feleacului în umbra Munților Apuseni, parametrii climatici reflectă pentru aceste areal un climat temperat continental moderat, de dealuri și podișuri joase.

Temperaturile medii anuale înregistrează valori de 8°- 9°C. Precipitațiile medii anuale oscilează între 500-600 mm în sud - sud-est, la contactul cu Câmpia Transilvaniei și 700-800 mm în nord, pe culmile mai înalte ale Dealului Feleacului.

4.3. Hidrografia

Dealul Feleacului este cumpăna de ape între 2 bazine hidrografice importante ale Depresiunii Transilvaniei: Mureșul și Someșul.

4.3.1. Rețeaua hidrografică de suprafață de pe Dealul Feleacului intră în categoria tipului pericarpatic transilvan (I. Ujvari, 1972, M. Ielenicz, I. Săndulache, 2008, p. 228).

Văile de pe versantul nordic al Dealului Feleacului, precum Tăuți, Gârbău, Becaș, Murători, Zăpodie prezintă un profil longitudinal accentuat, fiind puternic adâncite în depozitele sedimentare, fiind afluenți de dreapta ai Someșului Mic (Gr. P. Pop, 2001a).

Versantul sudic al Dealului Feleacului este drenat de câteva văi permanente: Racilor, Micușului și Hășdate (aceasta reprezintă limita de sud a unității studiate). De-a lungul văii Racilor au fost amenajate o serie de iazuri, cu rolul de a atenua undele de viitură produse în cursul superior, precum: Mărtinești, Reditu, Trei Hanuri, Tureni. Valea Caldă Mare, considerată limita de est a Dealului Feleacului, este un afluent al Văii Racilor.

Valea Hășdatelor cu izvoare în Munții Gilăului reprezintă limita de sud a Dealului Feleacului, și este principalul colector al văilor scurte care izvorăsc de pe flancul vestic și sud-vestic al Dealului Feleacului: Sălicea, Ciurila, Pruniș, Săliște, Micuș.

4.3.2. Apele subterane

Dealul Feleacului are o bogată rețea de ape subterane (freatice și de adâncime).

4.4. Vegetația și fauna

4.4.1. Vegetația naturală este reprezentată de etajul fagului, etajul gorunului, etajul stejăretelor, la care se adaugă vegetația intrazonală. Etajul fagului este reprezentativ pentru zonele situate la peste 700 m altitudine. Etajul gorunului este bine reprezentat la altitudini de 400-700 m. Etajul stejăretelor se dezvoltă la altitudini de sub 500 m.

4.4.2. Fauna este diversă, fiind reprezentată prin: mistreț (*Sus scrofa*), căprior (*Capreolus capreolus*), iepure (*Lepus europaeus*), vulpe (*Vulpes vulpes*).

4.5. Solurile

Cernisolurile sunt prezente la marginea estică și sud-estică a Dealului Feleacului. Cele mai larg răspândite sunt **luvisolurile**, specifice suprafețelor acoperite cu păduri de foioase.

Există un înveliș de soluri intens mozaicat, caracterizat print-o fertiliate bună (în cazul cernisolurilor), moderată (luvisolurile), slabă (cambisolurile, protisolurile, salicisolurile).

POPULAȚIA

5.1. Evoluția numerică a populației

Din punct de vedere demografic, intervalul analizat poate fi împărțit în două perioade distincte, și anume perioada de până la cel de-al doilea război mondial, în care s-a înregistrat o creștere constantă a populației, și perioada postbelică, în care se înregistrează un declin demografic semnificativ, în special spre finalul perioadei comuniste.

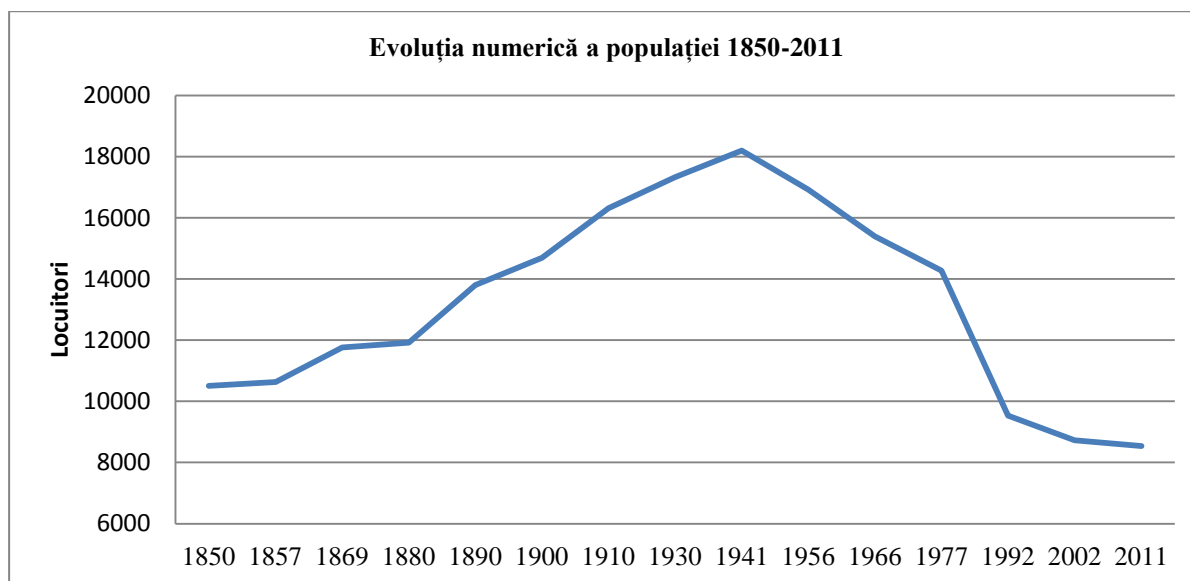

Fig. 2. Evoluția numerică a populației din Dealul Feleacului în perioada 1850-2011.

Sursa: date prelucrate de autoare după recensăminte și E. A. Varga (2010)

Perioada 2002-2011 marchează debutul perioadei de periurbanizare, cu o creștere demografică sensibilă a localităților din apropierea municipiului Cluj-Napoca.

5.2. Repartiția teritorială a populației

Se menține tendința de ușoară scădere a densității populației. În comuna **Feleacu**, densitatea populației era de 63,3 locuitori/km², în vreme ce celelalte trei comune se mențin în categoria inferioară: **Tureni** (30,8 locuitori/km²), **Aiton** (23,9 locuitori/km²) și **Ciurila** (22,1 locuitori/km²).

5.3. Dinamica populației

5.3.1. Dinamica naturală a populației

5.3.1.1. Natalitatea

Natalitatea din comunele din Dealul Feleacului înregistrează valori scăzute după 1990, între 7‰ și 10‰. Se evidențiază comuna Aiton, „polul negativ” al natalității, cu valori inferioare lui 5‰.

5.3.1.2. Mortalitatea

Dinamica ratei mortalității în intervalul 1990-2008 nu sugerează tendințe foarte clar definite. În perioada 2010-2014, rata mortalității scade atât la Feleacu și Florești, cât și la Ciurila și Aiton, unde totuși valorile se mențin foarte ridicate (peste 20‰).

5.3.1.3. Sporul natural

Din analiza valorilor sporului natural în intervalul 1990-2014, rezultă că toate comunele se caracterizează prin spor natural negativ.

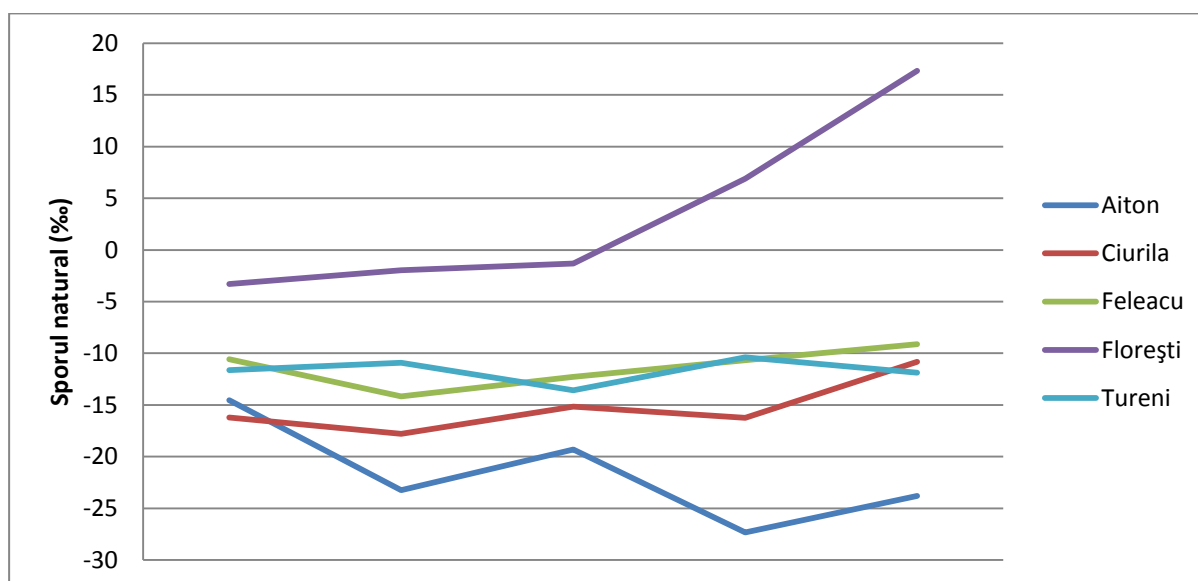

Fig. 3. Evoluția sporului natural în comunele din Dealul Feleacului pe perioade de 5 ani (‰)

Sursa: date prelucrate de autoare după datele de la INS – baza de date TEMPO ONLINE

Tendința de ameliorare devine evidentă în cazul comunelor Feleacu, Ciurila și Aiton și în perioada 2010-2014, comparativ cu perioada precedentă, pe fondul unor valori negative totuși, scăzute și uneori foarte scăzute (în comuna Aiton).

5.3.2. Dinamica migratorie a populației

5.3.2.1. Imigrația

Se poate observa o ușoară creștere, totodată constantă, a numărului de imigranți din arealul studiat în intervalul 1990-2014. Rezultă că în ultimii ani aportul pozitiv de populație în regiunea analizată s-a făcut mai mult prin imigrație decât prin natalitate.

5.3.2.2. Emigrația

Valorile mai mari sunt înregistrate în primii ani de după 1990, dar după 1993 rata emigrației scade. Tendința de creștere a emigrației în ultimii ani sugerează o revitalizare a acestora pe fondul crizei economice și a urmărilor acesteia. Cauzele principale ale emigrației sunt îndeosebi de natură economică, emigranții urmărind creșterea nivelului de trai și a calității vieții lor.

5.3.2.3. Sporul migratoriu

Toate comunele au un spor migrator cu valori negative, predominant între anii 1990-1999, și pozitive, în următorul interval de timp, 2000-2009. Începând cu anul 2010, valorile sunt pozitive în toate comunele, cu excepția comunei Tureni.

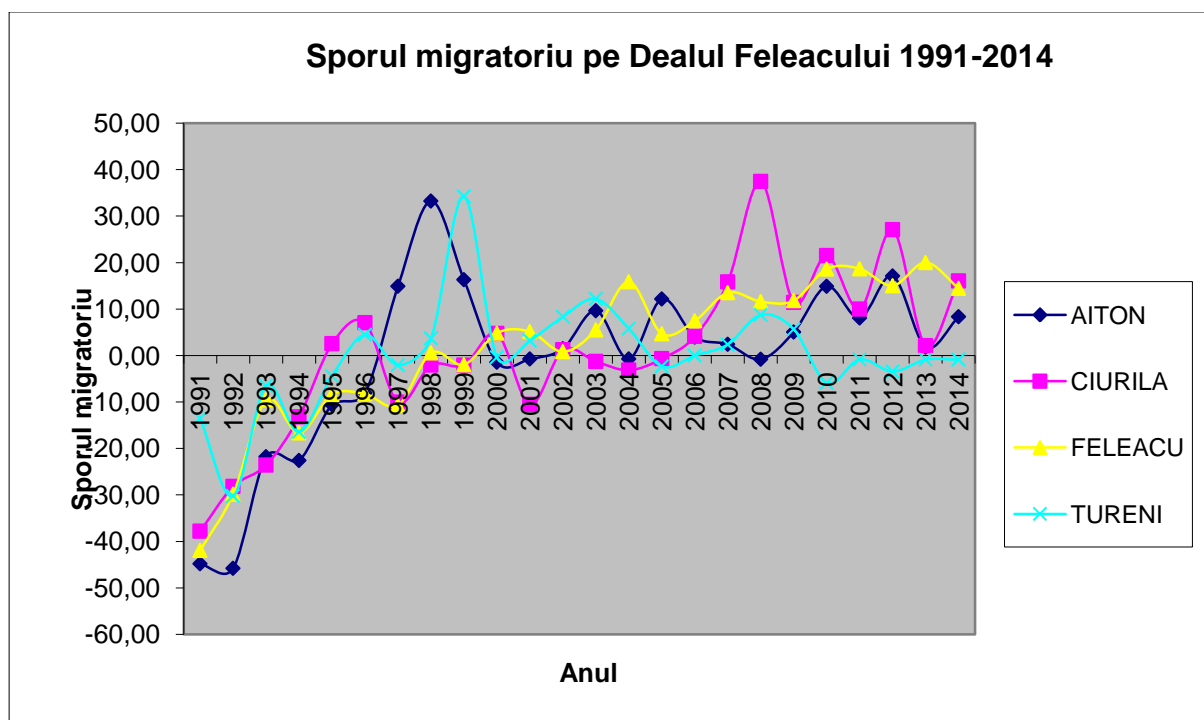

Fig. 4. Evoluția sporului migratoriu (%) în comunele din Dealul Feleacului în perioada 1991-2014
Sursa: date prelucrate de autoare după datele de la INS – baza de date TEMPO ONLINE.

5.3.3. Sporul total sau bilanțul total al populației

Predomină o valoare negativă a bilanțului total, pe fondul unei natalități scăzute, a unei mortalități ridicate (datorită îmbătrânirii populației), o imigrație redusă și o emigrație constantă.

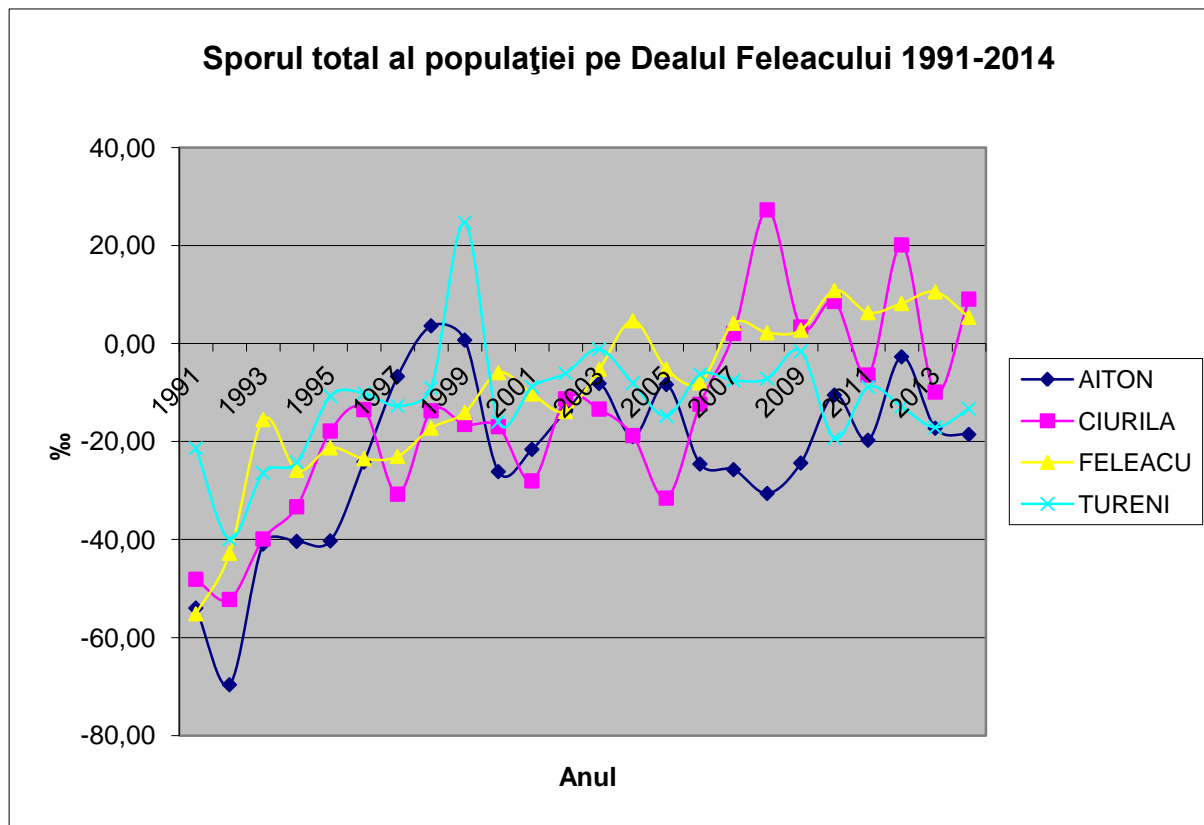

Fig. 5. Evoluția sporului total (%) în comunele din Dealul Feleacului în perioada 1991-2014
Sursa: date prelucrate de autoare după datele de la INS – baza de date TEMPO ONLINE.

În comunele situate în apropierea municipiului Cluj-Napoca, evoluția pozitivă a sporului total din ultimii ani are drept cauză principală fenomenul de periurbanizare.

5.4. Structuri geodemografice

5.4.1. Structura pe sexe a populației

Fenomenul de feminizare atinge cote maxime după 2010, conform datelor de la recensământul din 2011.

5.4.2. Structura pe grupe de vârstă a populației

Pe fondul unei natalități constant scăzute după 1990, populația tânără a continuat declinul, în vreme ce populația vârstnică a înregistrat o creștere, astfel că fenomenul de îmbătrânire demografică s-a acutizat, cu precădere în localitățile rurale situate la o distanță mai mare de orașe.

Comuna Aiton este și cea unde fenomenul îmbătrânirii demografice ia proporții îngrijorătoare. La recensământul din 2011, aproape jumătate din populația comunei, respectiv 49,6%, avea o vârstă de 60 de ani sau mai mult.

5.4.3. Structura socio-ocupatională a populației

Se constată o creștere importantă a ponderii populației ocupate în sectorul primar și în cel terțiar, explicabilă prin reconversia persoanelor care fuseseră anterior angrenate în activități industriale, dar și pe fondul unui declin accentuat al populației ocupate totale din comunele din spațiul analizat.

5.4.4. Structura etnică a populației

În toată perioada analizată, populația românească a deținut o majoritate absolută în spațiul analizat și în aproape toate localitățile. Maghiarii, reprezentând 18% din total în 2011, sunt concentrați în doar câteva sate: Gheorghieni (unde dețin o majoritate de aproape 90%), Tureni (aproape 50%), Comșești, Aiton (peste 20%) și Mărtinești (peste 10%). Populația de etnie romă este a treia ca mărime (3,8%). Ei sunt mai numeroși în Mărtinești.

5.4.5. Structura confesională a populației

Populația ortodoxă este majoritară în prezent, 65,1% (2011). Confesiunea greco-catolică, dominantă în prima jumătate a secolului XX, are acum un număr foarte mic de enoriași. Populația romano-catolică are o prezență puțin relevantă în spațiul analizat. Reformații sunt localizați în primul rând la Gheorghieni, unde au ponderi de peste 75%, la Tureni și Aiton. Confesiunea unitariană, de asemenea caracteristică minorității maghiare, deținea 2,5% în 2011. Ei sunt concentrați aproape exclusiv în comuna Tureni.

Cu precădere după 1990, în regiunea analizată și-au făcut apariția cultele neoprotestante. Dintre aceste confesiuni, cea mai importantă numeric este cea **pentecostală**, cu 6,7% în 2011.

AȘEZĂRILE

6.1. Vechimea așezărilor

Dealul Feleacului este populat din cele mai vechi timpuri, așa cum demonstrează mărturiile arheologice din neolitic, eneolitic, epoca bronzului și epoca fierului.

Prima atestare documentară a așezărilor aparține perioadei Evului Mediu. Cele 14 așezări atestate în perioada secolelor XIII-XV (șase în secolul XIII, șase în secolul XIV și două în secolul XV) sunt probabil semnificativ mai vechi decât anul primei atestări. Doar trei așezări au fost consemnate mai târziu în documente, Ciurila în secolul al XVIII-lea iar Casele Micești și Sărădiș în secolul XX.

6.2. Factorii favorabili apariției și dezvoltării așezărilor rurale

6.2.1. Prezența unor bazine de obârșie, mai ales pe versantul sudic al Dealului Feleacului

6.2.2. Existența resurselor de apă pe Dealul Feleacului

6.2.3. Resursele solului și subsolului

6.2.4. Apariția și dezvoltarea căilor de comunicație

6.2.5. Prezența orașelor Cluj- Napoca și Turda la nordul și respectiv, sudul unității analizate

6.3. Evoluția organizării administrativ-teritoriale

6.3.1. Perioada daco-romană

După M. Bărbulescu (2003), limita dintre *Dacia Porolissensis* și *Dacia Apulensis* (*Superior*) era pe Mureș, până la confluența cu Arieșul, și apoi pe Arieș, rezultând că așezările din Dealul Feleacului aparțineau de *Dacia Porolissensis*.

6.3.2. Perioada medievală

Comitatul Cluj este atestat documentar în 1175 iar comitatul Turda abia în 1279. Comitatele nu au cunoscut modificări teritoriale importante în această perioadă.

6.3.3. Perioada de stăpânire a Imperiului Habsburgic până la dualism (1691-1867)

Cele mai multe așezări din teritoriul analizat aparțineau de cercul Săvădisla din districtul ”de Jos” al comitatului Turda. De comitatul Cluj aparțineau celelalte așezări.

În 1850 toate așezările din Dealul Feleacului au fost incluse în districtul militar Cluj. Din 1852, toate așezările felecane au fost incluse în Prefectura Cluj, iar majoritatea în pretura Turda, cu excepția satelor Feleacu, Gheorghieni și Tăuți, care aparțineau de pretura Cluj. Începând cu 1861 sunt reînstituite comitatele.

6.3.4. Perioada dualismului austro-ungar (1867-1918)

Organizarea administrativ-teritorială a statului maghiar s-a stabilit prin legile din anii 1870, 1871, 1876 și 1886, care au instituit comitatele și comunele ca unități administrativ-teritoriale, cu personalitate juridică.

Astfel, majoritatea așezărilor din spațiul analizat au fost incluse în noul comitat **Turda-Arieș**. Localitățile Feleacu, Gheorghieni, Aiton și Reditu au fost incluse în comitatul **Cluj**, cercul Cluj, iar comuna Tăuți, în cercul Gilău.

6.3.5. Perioada interbelică și până în 1950

După *Legea pentru unificarea administrativă* din 1925, județul **Turda** a preluat, în linii mari, teritoriul fostului județ Turda-Arieș. Majoritatea satelor au fost încadrate în plasa Mihai-Viteazul. Comparativ cu perioada antebelică, județul **Cluj**, în spațiul analizat, a pierdut localitățile Aiton și Reditu în favoarea județului Turda, dar a câștigat așezările Ciurila și

Sălicea, integrate, alături de Tăuți, în plasa Gilău. Localitățile Feleacu și Gheorghieni au fost cuprinse în plasa Cluj.

În 1938, județul Turda a fost inclus ținutului **Mureș**, cu reședința la Alba Iulia, iar județul Cluj - ținutului **Someș**, cu reședința la Cluj. Această organizare a durat până în 1940.

În urma Dictatului de la Viena, teritoriul analizat a fost divizat între două state, granița dintre România și Ungaria fiind stabilită vreme de patru ani (1940-1944) pe culmea Dealului Feleacului. Dintre satele din teritoriul analizat, doar localitatea Tăuți a fost inclusă, alături de Cluj, în Ungaria. În cei patru ani (1940-1944), a funcționat județul **Cluj-Turda**, care cuprindea toate satele din teritoriul analizat. După 1945 s-a revenit la structurile administrative anterioare războiului.

3.6. Perioada comunistă și după 1989

Organizarea administrativă din România s-a schimbat în 1950. Întregul teritoriu a fost inclus în **regiunea Cluj**, respectiv în raioanele Turda și Cluj. O altă consecință a noii organizări administrativ-teritoriale a fost și crearea comunelor cu mai multe sate.

În 1968 s-a refăcut tot sistemul administrativ și s-a revenit la județ. Se instituie județul **Cluj**, în forma existentă și în prezent. De asemenea, împărțirea pe comune este cea care a rămas în vigoare până astăzi.

În decembrie 2008 a fost înființată **Zona Metropolitană Cluj**, care a inclus, de la bun început, toate comunele din teritoriul analizat.

6.4. Clasificarea și tipologia așezărilor rurale

6.4.1. Clasificarea așezărilor rurale după dimensiunea demografică

La ultimul recensământ, cel din 2011, cele mai multe sate au trecut în categoria așezărilor rurale mici. Doar satele Aiton (606 locuitori), Tureni (929 locuitori), Vâlcele (993 locuitori), Gheorghieni (1007 locuitori) sunt mijlocii și există un singur sat mare, Feleacu, cu o populație de 1827 locuitori. Se poate observa o scădere a populației rurale din teritoriul analizat, de la 16 929 locuitori înregistrați în 1956, la 8723 locuitori la recensământul din 2002, respectiv 48,4%. Pe parcursul a cinci decenii, populația rurală de pe Dealul Feleacului aproape s-a înjumătățit.

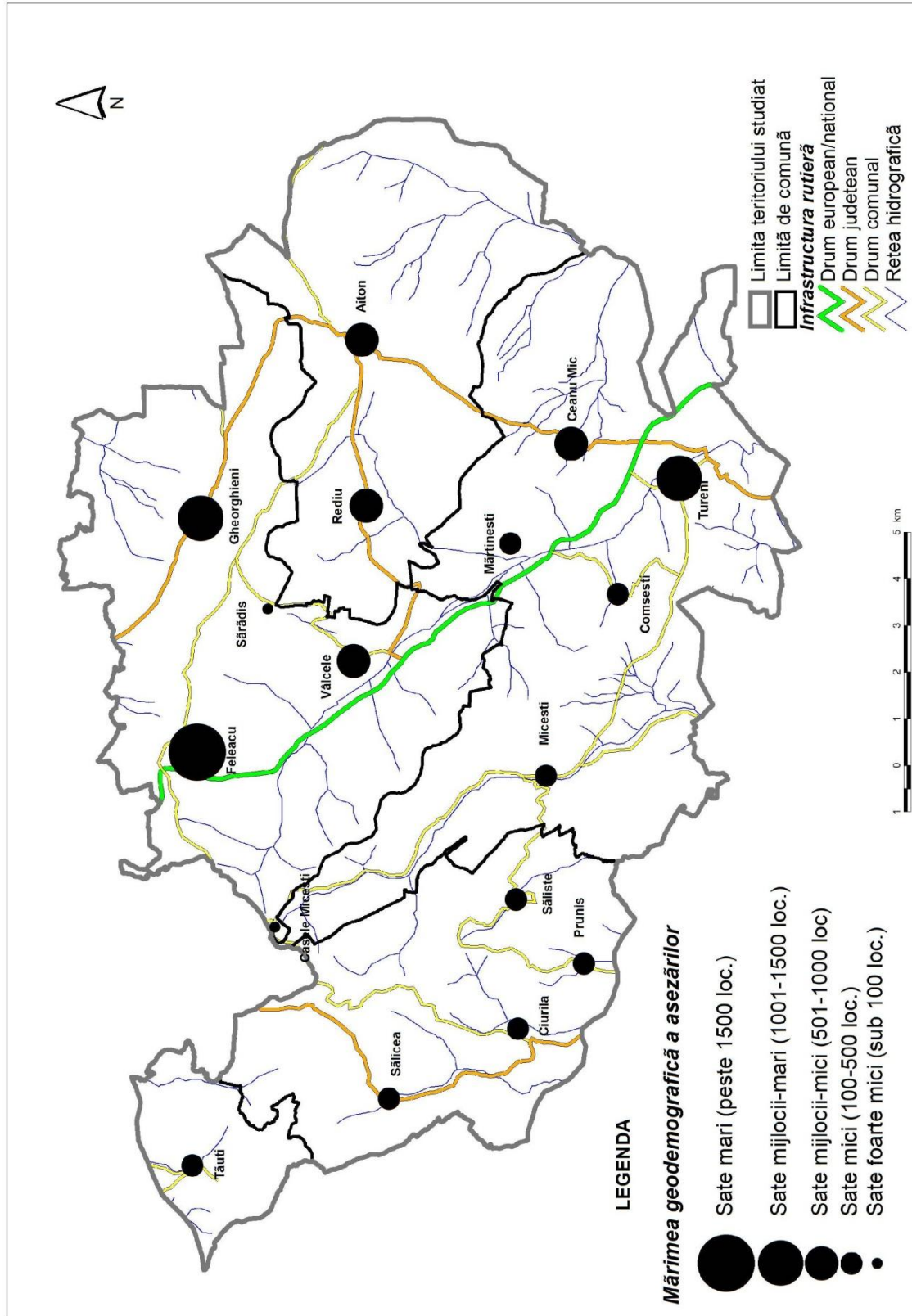

Fig. 6. Mărimea geodemografică a așezărilor din Dealul Feleacului (2002)
Sursa: date prelucrate de autoare după datele de la Recensământul 2002

6.4.2. Clasificarea așezărilor rurale după forma, structura și textura vetrei

Pe Dealul Feleacului, toate așezările au o formă *neregulată* a vetrei, fapt explicabil prin vechimea mare a acestor așezări și adaptarea acestora la formele de relief mai accidentate,

care nu permit o dezvoltare geometrizată a vetrelor. Multe dintre așezările rurale au forma vetrei *alungită*, de-a lungul rețelei hidrografice: Mărtinești, Micești, Ciurila.

Pe Dealul Feleacului majoritatea așezărilor rurale au o structură *răsfirată* a vetrei, cu gospodării despărțite prin mici spații agricole.

6.4.3. Tipuri funcționale de așezări

Majoritatea așezărilor din arealul studiat au funcții agricole, la care se adaugă și funcția de servicii, îndeosebi așezările de pe axa rutieră E 60 (DN 1) dintre Cluj-Napoca și Turda și centrele de comună: Tureni, Feleacu, Aiton, Ciurila, și funcția rezidențială (cu tendința de a deveni "așezări-dormitor"): Feleacu, Gheorghieni, Tăuți și Sălicea.

6.4.4. Clasificarea așezărilor în raport cu principalele forme de relief și pe trepte de altitudine

Sunt sate de coastă sau de culme (Feleacu, Casele Micești, Sărădiș, Sălicea, Gheorghieni), sate de vale (Vâlcele, Reditu, Mărtinești, Tureni, Tăuți, Săliște, Micești) iar restul sunt sate situate la contactul cu regiunile limitrofe.

6.4.5. Clasificarea așezărilor în raport cu principalele căi de comunicație

Primul drum important pe Dealul Feleacului a fost construit de romani și lega orașul Potaissa de orașul Napoca, pe ruta: Tureni – Ceanu Mic – Aiton – Gheorghieni. Din Evul Mediu, traficul s-a desfășurat tot mai mult pe noul drum, devenit apoi DN 1 (E 60), și care a facilitat dezvoltarea așezărilor Feleacu, Vâlcele, Mărtinești, Tureni, care au cunoscut și o expansiune a vetrei înspre noua cale de comunicație și de-a lungul acesteia.

6.4.6. Distribuția cantitativă a așezărilor rurale

Densitatea medie a așezărilor de pe Dealul Feleacului este de 7,4 așezări/100km², valoare mai mare decât media pe țară, care este de 5,6 localități/100km². Valoarea acestui indicator reflectă realitatea din teren, și anume că acest spațiu este favorabil locuirii umane.

În ce privește *densitatea populației în vatra satului*, valorile variază între 0,94 locuitori/ha (Sărădiș) și 7,32 locuitori/ha (Mărtinești), media fiind de 4,55 locuitori/ha, o valoare obișnuită pentru regiunile colinare și de podiș.

Dispersia așezărilor exprimă gradul de împrăștiere, de concentrare sau îndesire a acestora. Valorile oscilează între 0,91 (comuna Aiton) la 6,74 (comuna Ciurila).

6.5. Instituții și dotări

6.5.1. Unități de învățământ

Starea învățământului în satele de pe Dealul Feleacului s-a înrăutățit în ultimul timp ca urmare a restructurărilor impuse la nivel național.

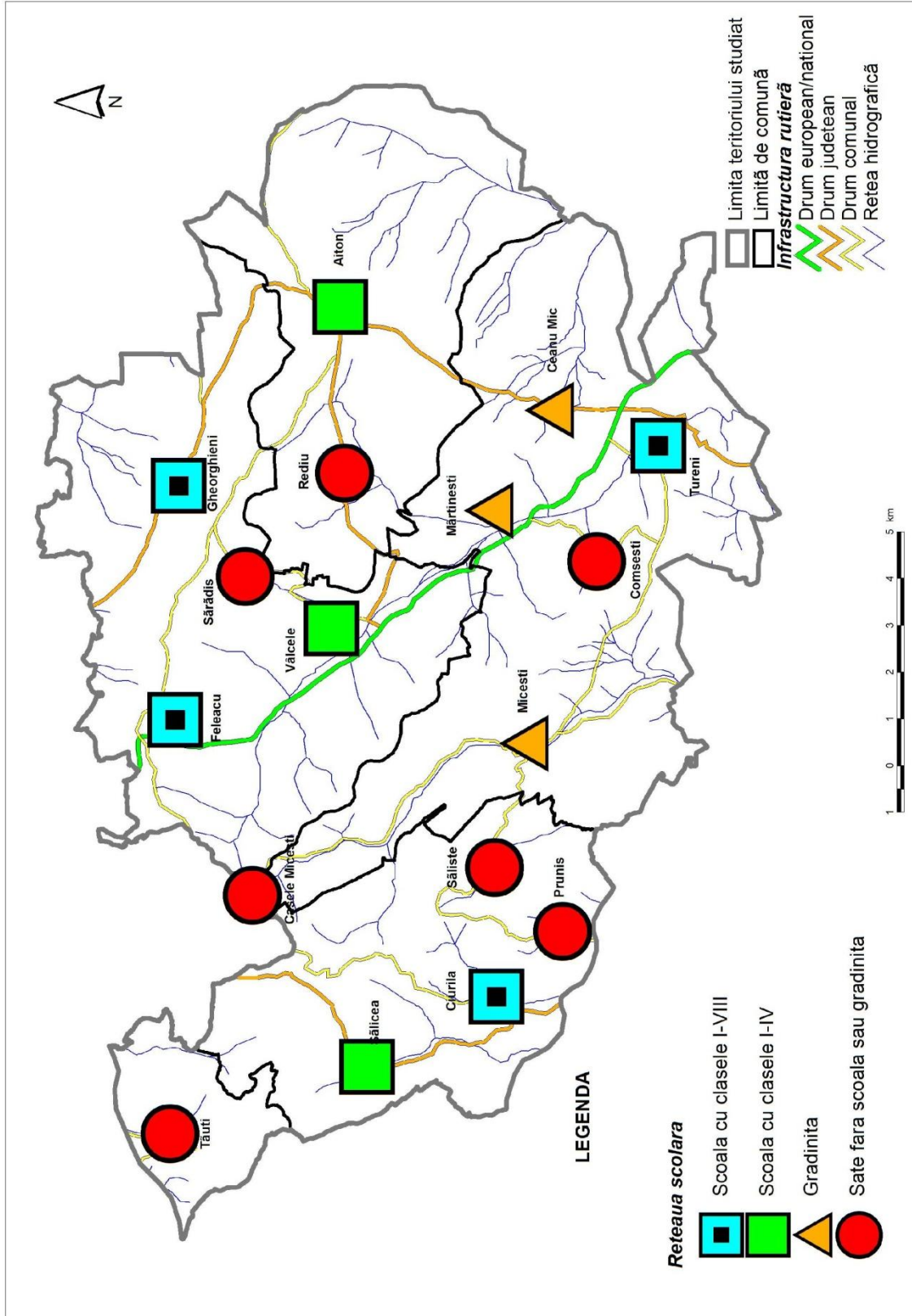

Fig. 7. Instituțiile educaționale din așezările de pe Dealul Feleacului. Sursa: autoarea

6.5.2. Instituții eclesiastice

În teritoriul analizat, drept consecință a existenței unei populații majoritar românești și ortodoxe, **bisericile ortodoxe** sunt cele mai numeroase.

6.5.3. Dotări medico-sanitare

Cabinete medicale mai există doar în trei centre de comună: Feleacu, Tureni și Aiton, precum și în satele Gheorghieni și Vâlcele.

6.5.4. Instituții culturale

Căminele culturale, prezente în toate satele (mai puțin la Sărădiș și Casele Micești), și-au pierdut mult din semnificația și funcția inițială, în unele situații ele rămân neutilizate pe perioade îndelungate. Bibliotecile publice funcționează în fiecare centru de comună (Feleacu, Tureni, Ciurila, Aiton) dar sunt slab echipate și dotate.

6.5.5. Dotări comerciale

Toate satele, mai puțin Sărădiș și Casele Micești, dispun de magazine cu mărfuri alimentare și nealimentare.

6.5.6. Dotări în domeniul transporturilor

Teritoriul analizat nu este racordat la rețeaua de căi ferate, cea mai apropiată stația CFR fiind cea de la Cluj-Napoca. Din perspectiva transportului rutier public, stații de autobuz există la Feleacu, Vâlcele, Mărtinești și Tureni, unde opresc autobuzele și microbuzele care circulă pe relația Cluj-Napoca – Turda. De asemenea, există și curse CTP care deservește satele din zonă.

6.5.7. Dotări în domeniul telecomunicațiilor

În ultima vreme ia amploare utilizarea internetului, în special în centrele de comună. În ceea ce privește telefonie mobilă, problema este semnalul în anumite localități. Poșta a scăzut de asemenea în importanță, fiind puțini cei care mai apelează la serviciile poștale.

6.6. Accesul la infrastructuri tehnice și rețele edilitare

6.6.1. Rețeaua de energie electrică

Faptul că nu 100% dintre gospodăriile beneficiază de energie electrică se datorează faptul că acestea au fost debranșate, în majoritatea cazurilor fiind vorba de gospodării abandonate sau locuite doar temporar, în anumite perioade ale anului.

6.6.2. Rețeaua de gaz metan

Gazul a fost introdus începând din ultimele decenii ale secolului XX și rețeaua este în curs de extindere. Sunt racordate aproape integral satele din comuna Aiton (Aiton, Reditu), unele sate din comuna Feleacu (Feleacu, Gheorghieni) și comuna Tureni (Tureni, Ceanu Mic, Mărtinești). În celelalte sate încălzirea se realizează preponderent cu lemne.

6.6.3. Rețeaua de apă și canalizare

Rețeaua de apă însumează aproximativ 30 km. Majoritatea proiectelor care se realizează în momentul de față pentru extinderea rețelei de apă prevăd în același timp și introducerea rețelei de canalizare, care momentan lipsește aproape în totalitate în spațiul analizat.

6.7. Ierarhia aşezărilor din Dealul Feleacului

În general, în România, principala manieră de ierarhizare a aşezărilor umane a pornit de la criteriul *demografic*, la care s-a adăugat şi criteriul *administrativ*.

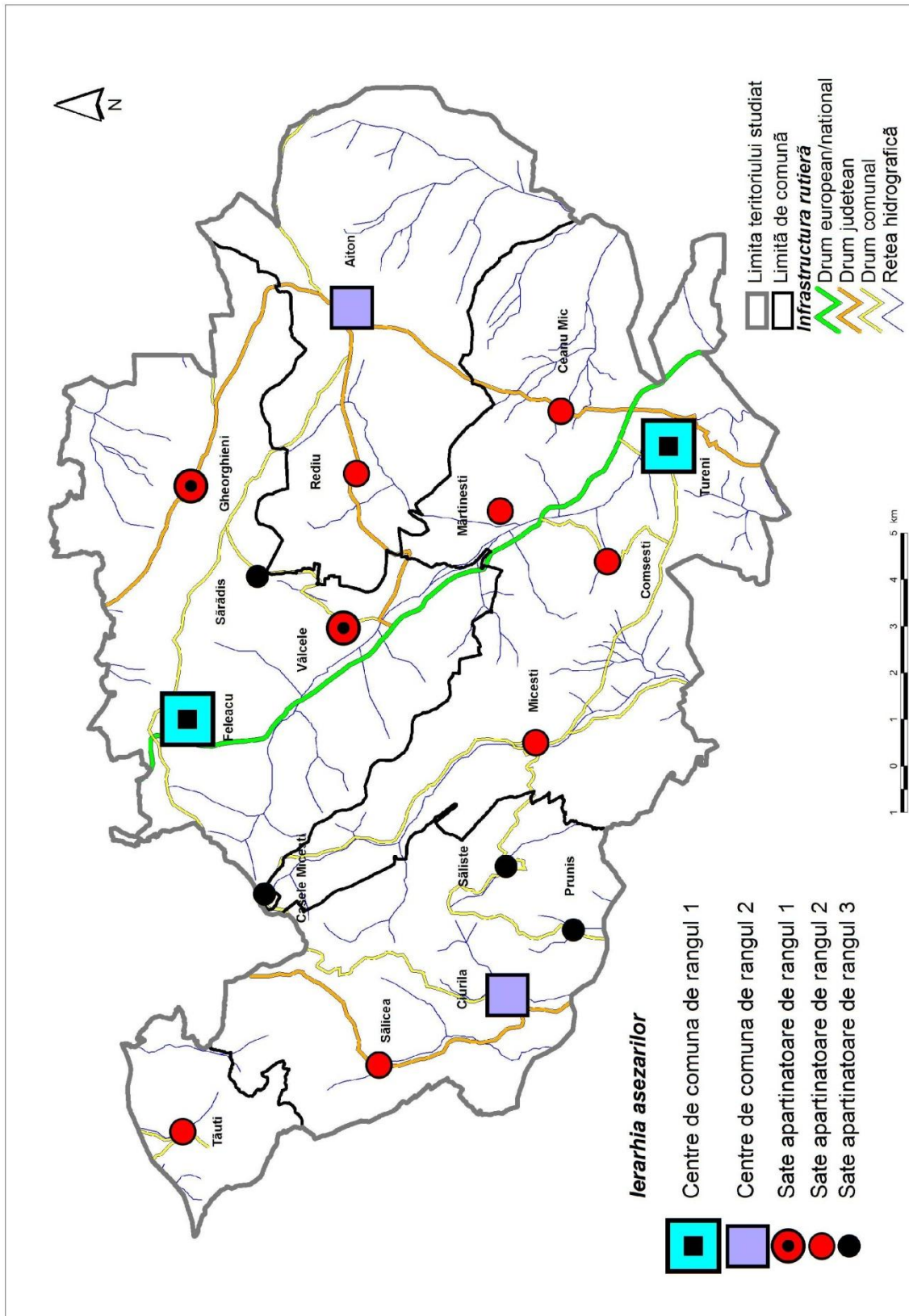

Fig. 8. Rangul aşezărilor rurale de pe Dealul Feleacului. Sursa: *autoarea*.

GOSPODĂRIA RURALĂ

După *criteriul funcțional*, arhitectura tradițională a așezărilor de pe Dealul Feleacului constă în delimitarea spațiului intern al gospodăriei în 2 curți: una principală, care găzduiește unități de locuire și depozitare, și respectiv, curtea secundară sau terenul productiv (livadă, grădină, etc.), cele două spații fiind separate între ele sau nu.

La o scară mai mică de analiză, și anume la *tipurile de case* prezente pe Dealul Feleacului, se observă că pe lângă casele tipice, tradiționale (uneori păstrate sub formă de construcții izolate, într-o stare avansată de degradare), își fac apariția construcțiile moderne, cu elemente mai mult urbane decât rurale.

O casă tradițională de pe Dealul Feleacului are în mod obișnuit 3 încăperi, o tindă centrală încadrată de 2 camere.

Pe fondul tendinței și dorinței de îmbunătățire a calității vieții în mediul rural, se poate constata uneori abordarea unui stil haotic de rurbanizare a ruralului, și anume:

- modificări arhitecturale la casele tradiționale (extinderea casei pe orizontală sau pe verticală, închiderea parțială sau totală a tindei, anexarea unor construcții noi, etc).
- abordarea unei palete cromatice agresive.
- construirea mai multor case pe același lot de teren.
- apariția unor case cu elemente arhitecturale urbane.
- combinarea de stiluri arhitecturale și de materiale de construcții.

INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

8.1. Infrastructura rutieră

Autostrada A3 "Transilvania", sectorul Turda – Gilău, traversează partea sudică a arealului studiat, pe o porțiune restrânsă pe teritoriul comunei Tureni.

Drumul Național 1 (DN 1), sectorul Cluj-Napoca – Turda, reprezintă principala axă de comunicație rutieră din regiunea Dealului Feleacului, având un traseu aproximativ nord-sud. Pe această porțiune, DN 1 corespunde cu două drumuri europene: E 60 și E 81.

Centura Vâlcele – Apahida (DN 1N) este un drum nou, amenajat peste culmea Dealului Feleacului, pentru a face legătura dintre DN 1 și estul municipiului Cluj-Napoca.

Dintre drumurile județene, se remarcă DJ 103G Cluj-Napoca – Gheorghieni – Aiton – Tureni, DJ 103M Vâlcele – Reditu – Aiton, DJ 107R Cluj-Napoca – Sălicea – Ciurila.

Drumurile comunale sunt mult mai numeroase și fac în general legătura cu așezări care nu sunt centre de comună. Nu toate aceste drumuri sunt modernizate.

8.2. Infrastructura feroviară

Regiunea analizată nu este străbătută de nicio cale ferată.

8.3. Infrastructura aeroportuară

Pe Dealul Feleacului nu există aeroport, deși au existat propuneri de a se construi sau a se muta Aeroportul Internațional din Cluj-Napoca pe culmea Dealului Feleacului. Din anul 2012, la Sălicea s-a inaugurat un aerodrom privat.

ECONOMIA RURALĂ

9.1. Sectorul primar

9.1.1. Structura fondului funciar

Se constată o ușoară scădere a ponderii terenurilor agricole în perioada 1990-2010 în toate comunele din spațiul analizat.

Din datele oferite de INS reiese că în acest areal se practică o agicultură de tip extensiv, suprafețele agricole depășind media județului de 63%, iar productivitatea agricolă este scăzută, iar pentru o mare parte a familiilor care trăiesc în acest areal, cultivarea pământului și creșterea animalelor reprezintă ocupațiile principale.

Tabelul 1. Structura fondului funciar (ha) în anul 2014

Comuna	Terenuri arabile	Pășuni	Fânețe	Livezi	Total agricol	Păduri	Terenuri neproductive	Alte terenuri neagricole	Total general
Aiton	2031	1007	739	-	3777	187	329	234	4527
Ciurila	2973	1870	762	84	5689	813	217	503	7222
Feleacu	1405	1288	857	57	3607	2084	118	270	6079
Tureni	2851	1638	1070	33	5592	1303	87	422	7404

Sursa: INSSE, TEMPO-ONLINE (2016)

Cea mai ridicată pondere a terenurilor agricole se înregistrează în comuna Aiton, situată la limita Dealului Feleacului cu Câmpia Transilvaniei. Așa cum era de așteptat, comuna Feleacu deține ponderea cea mai redusă de terenuri agricole, 59,34% în 2014.

9.1.2. Terenurile arabile. Cultura plantelor și producția vegetală

Terenurile arabile dețin cu puțin peste 50% în comunele Aiton (53,77%), Ciurila (52,26%) și Tureni (50,98%) la nivelul anului 2014, peste media județului Cluj.

Porumbul este principala cultură cerealiară din arealul studiat, fiind mai bine adaptat condițiilor morfologice și climatice specifice. Orzul și orzoaica dețin suprafețe semnificative, depășind în importanță grâul în comunele Tureni și Feleacu. Culturile cerealiere reprezintă 60%-70% din suprafețele cultivate, atingând un maxim de 71,9% în comuna Ciurila.

Tabelul 2. Suprafețele cultivate cu principalele plante de cultură în comunele din Dealul Feleacului (ha)

Comuna	Grâu	Porumb	Orz și orzoaică	Ovăz	Alte cereale	Floarea soarelui	Sfeclă de zahăr	Alte plante industriale	Plante de nutreț	Cartofi	Legume și altele	Total
Aiton	136.41	243.27	82.48	24.71	0.15	0.10	0.18	0.08	207.57	5.81	5.24	706.00
Ciurila	82.67	120.79	70.02	33.52	1.65	2.20	31.05	20.00	30.05	32.28	5.00	429.23
Feleacu	16.04	162.23	70.06	19.22	10.53	1.10	0.01	0.58	53.94	57.22	12.91	403,84
Tureni	100.85	336.58	156.67	33.74	8.32	0.98	-	1.29	249.59	35.50	27,68	951.20

Sursa: Recensământul General Agricol (2010)

Cartoful este o cultură importantă și reprezentativă în special în ariile mai înalte ale Dealului Feleacului. Legumicultura pare să fie în scădere drastică. Una din explicațiile pentru care suprafețele cultivate au scăzut în general atât de mult este prezența unor terenuri arabile ”în repaus”.

Deosebit de importantă, în special în cele două comune din partea de sud-est a arealului analizat, Tureni și Aiton, este cultura plantelor de nutreț.

9.1.3. Pășunile și fânețele. Creșterea animalelor și producția animalieră

Împreună, pășunile și fânețele acoperă peste 2000 ha în fiecare din comunele studiate, mai puțin la Aiton, unde totalizează doar 1746 ha conform datelor de INS (baza de date TEMPO-ONLINE, 2016). Ca pondere, ele dețin între 40% și 50% din terenurile agricole, atingând un maxim de 59,47% în comuna Feleacu, situată la altitudine mai mare.

Tabelul 3. Efective de animale (capete) și familii de albine în comunele din Dealul Feleacului în 2010.

Comuna	Bovine	Ovine	Caprine	Porcine	Păsări	Cabaline	Măgari și catări	Iepuri de casă	Familii de albine
Aiton	191	2584	29	672	7660	101	2	50	20
Ciurila	259	4049	1201	499	2921	99	4	28	10
Feleacu	207	3928	63	537	7600	111	6	91	49
Tureni	659	7594	19	1197	8453	142	11	150	105

Sursa: Recensământul General Agricol (2010)

În anul 2010, mai existau doar 1316 capete de bovine, aproximativ jumătate dintre acestea în comuna Tureni, care continuă să dețină cele mai numeroase efective. Creșterea

ovinelor pe scară mai largă reprezintă încă o activitate sustenabilă și profitabilă, produsele obținute fiind la mare căutare pe piețele locale și naționale.

9.1.4. Livezile și viile. Pomicultura și viticultura

Tabelul 4. Suprafața cultivată (ha) cu plantații pomicole în comunele din Dealul Feleacului în 2010

Comuna	Pruni	Meri	Peri	Cireși și vișini	Caiși și zarzări	Piersici și nectarini	Gutui	Nuci, castani, aluni	Alți pomi	Pepiniere	Total
Aiton	23.10	9.18	2.63	0.05	-	-	-	0.01	0.13	0.31	35.41
Ciurila	7.52	6.18	0.97	-	0.24	0.17	0.01	-	0.10	-	15.19
Feleacu	1.21	12.26	1.27	0.11	0.20	-	0.03	0.01	0.04	-	15.13
Tureni	6.95	7.93	1.51	0.76	0.89	0.07	0.53	0.63	0.57	-	19.84

Sursa: Recensământul General Agricol (2010)

Cultura dominantă este cea a prunului, cu 38,78 ha, reprezentând 45,32% din suprafețele cultivate cu plantații pomicole în comunele din Dealul Feleacului. Peste jumătate din această suprafață, respectiv 23,1 ha, se găsește pe teritoriul comunei Aiton, unde plantațiile cu pruni reprezintă peste 65%.

Ca importanță în arealul studiat, prunul este urmat îndeaproape de măr, cultivat în 2010 pe 35,55 ha, respectiv 41,54%. Plantațiile de meri sunt predominante în comuna Feleacu.

Viile și pepinierele viticole nu sunt specifice acestui areal.

9.1.5. Pădurile. Silvicultura

În 2014, pădurile acopereau 4387 ha în cele patru comune, respectiv 17,39% din total, din care aproape jumătate, respectiv 2084 ha, în comuna Feleacu, pe teritoriul căreia se află cea mai mare parte a pădurii Făget.

9.1.6. Apele și bălțile. Piscicultura.

În anul 2014, conform datelor de la INS, suprafața acoperită cu ape și bălți pe teritoriul celor patru comune din arealul de studiu a fost de 367 ha.

9.1.7. Alte terenuri

Dintre celelalte terenuri neagricole, se remarcă **terenurile neproductive**, care în anul 2014 totalizau 751 ha, respectiv aproape 3% din întreaga suprafață studiată.

9.1.8. Analiza structurii fondului funciar cu CORINE LAND COVER

Analiza scoate în evidență predominarea **terenurilor arabile neirigate**, prezente cu precădere în partea sudică și estică a arealului analizat. **Pășunile secundare** joacă la rândul lor un rol determinant în viața comunităților rurale din Dealul Feleacului. **Pădurile de foioase** reprezintă vegetația naturală originară a acestui teritoriu, care încă se mai păstrează în mod compact în partea nordică și vestică a teritoriului studiat. Dintre celelalte categorii de

folosință a terenurilor, doar **spațiul urban discontinuu și spațiul rural** mai acoperă o suprafață importantă.

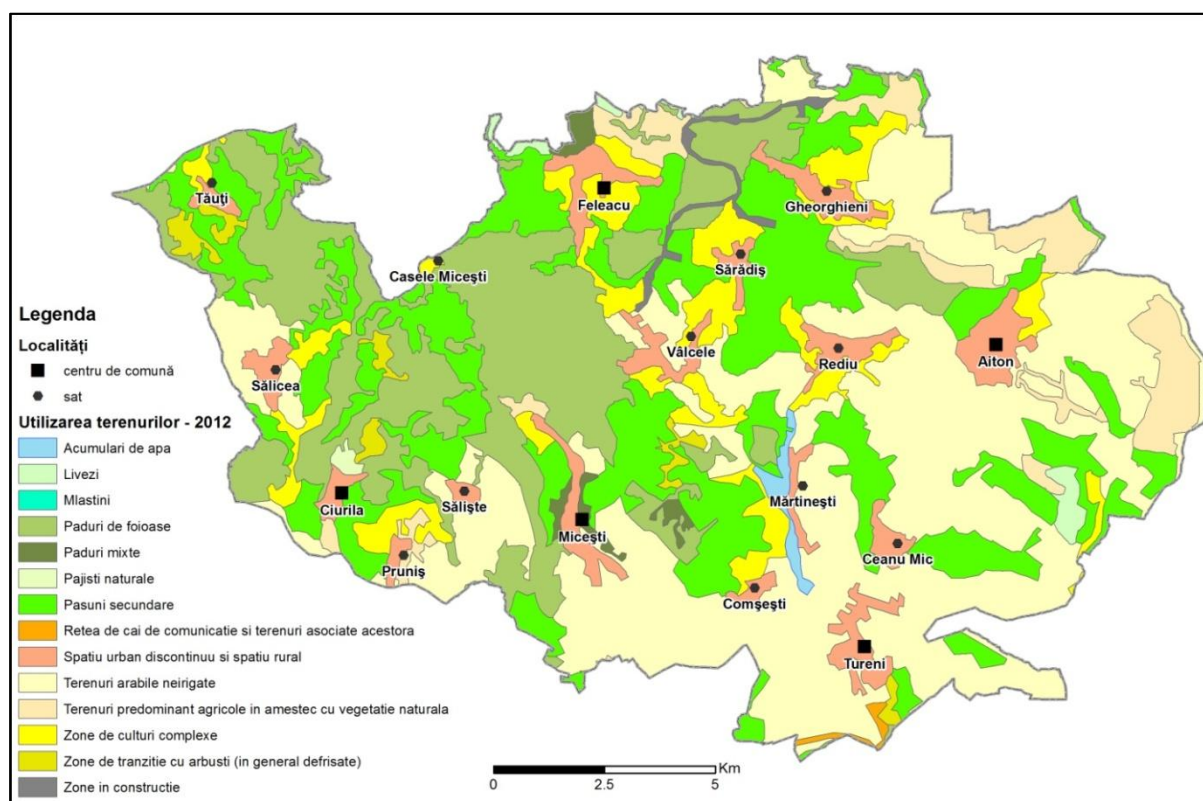

Fig. 9. Utilizarea terenurilor pe categorii de folosință conform CLC 2012.

Sursă: www.eea.europa.eu

9.2. Industria și construcțiile

Localitățile rurale din Dealul Feleacului nu au vreo tradiție industrială.

Se remarcă prezența următoarelor ramuri: industria alimentară (Feleacu, Tureni, Sălște), industria prelucrării lemnului (Feleacu), industria materialelor de construcții (Tureni), industria chimică (Sălcea, Pruniș) și industria energetică (Vâlcele).

În total, cele zece companii identificate din industria prelucrătoare au un număr de 135 angajați, din care aproximativ jumătate lucrează la SC Serv Baratin SRL din Tureni, în domeniul tăierii, fasonării și finisării pietrei.

În domeniul construcțiilor, numărul de societăți comerciale este mult mai numeros, mai exact 19 societăți comerciale își desfășoară activitatea. Cu toate acestea, numărul total de angajați, la nivelul anului 2015, era de doar 78 de persoane.

9.3. Comerțul și serviciile

Activitățile comerciale sunt prezente în aproape toate așezările de pe Dealul Feleacului, fiind vorba în general de societăți comerciale mici, în special din domeniul comerțului cu

amănuntul al produselor alimentare și băuturilor. De-a lungul căilor principale de acces s-au dezvoltat și unități comerciale de dimensiuni mai mari, care dispun de hale și depozite, în vederea desfășurării de activități comerciale cu ridicata.

Societățile comerciale din domeniul transporturilor auto și al serviciilor aferente se caracterizează prin localizarea aproape exclusivă în localitățile de pe principala axă de comunicație rutieră, DN 1.

9.4. Turismul

Dealul Feleacului oferă un potențial turistic destul de complex, atât natural cât și antropic. Din punct de vedere al valorificării potențialului turistic, zona are avantajul de a fi în apropierea a două orașe importante din Transilvania: Cluj-Napoca și Turda.

9.4.1. Potențialul turistic al cadrului natural

Potențialul morfoturistic este influențat de particularitățile *reliefului* Dealului Feleacului. Măgura Sălicii prin altitudine (825 m) și datorită lipsei vegetației forestiere constituie un punct de belvedere.

Versantul nordic al Dealului Feleacului a favorizat prin altitudine, pantă, configurația reliefului, expoziție și gradul de accesibilitate în zonă, instalarea unei pârtii de schi pentru agrement - "Feleacu".

Potențialul turistic hidrogeografic este unul modest ca amploare în zonă, se remarcă iazurile de pe Valea Racilor și Micușului prin componenta estetic-peisagistică și fauna piscicolă.

Potențialul turistic biogeografic este reprezentat în principal de Pădurea Făget.

9.4.2. Potențialul turistic antropic

Edificiile religioase sunt reprezentate prin bisericile diferitelor culte. Cea mai veche și reprezentativă biserică este cea din localitatea Feleacu, construită în perioada 1486-1488, în stil gotic. În Feleacu s-a reînființat și mănăstirea. Mai sunt reprezentative bisericile din lemn de la Săliște și Tăuți și mănăstirea Florești/Tăuți, precum și bisericile medievale din Gheorghieni (romano-catolică) și Aiton (reformată), aflate pe lista monumentelor istorice.

Mărturii ale unor vremuri zbuciumate și îndepărtate sunt oferite de *conacele* prezente în acest areal, precum cel de la Aiton.

Resursele etnografice sunt reprezentate de tradițiile și valorile culturale din satele de pe Dealul Feleacului.

9.4.3. Tipuri și forme de turism

Turismul de recreere se practică în special în aria împădurită și mai înaltă a Dealului Feleacului, turiștii bucurându-se de aerul curat, nepoluat, cadrul natural pitoresc, punctele de belvedere de unde se pot admira împrejurimile.

Cicloturismul se practică intens pe Dealul Feleacului cu deosebire în semestrul cald al anului. *Turismul de agrement hivernal* este practicat de iubitorii sporturilor de iarnă (schi, sanie, snowboard, etc.), singura locație amenajată și dotată corespunzător în acest sens fiind pârtia de schi Feleacu. *Turismul extrem* reprezentat prin zboruri cu parapanta sau deltaplanul dar și prin vizite la *Adrenalin Park* sau *Fun Park*.

Turismul cultural este oferit de o gamă variată de obiective turistice istorice, religioase, etnografice, etc., pe Dealul Feleacului fiind mai bine reprezentate 2 tipuri ale acestuia: turismul religios și turismul rural.

Turismul mixt sau complex a rezultat prin asocierea mai multor forme de turism, în vederea îndeplinirii cerințelor tot mai exigente din partea turiștilor.

Turismul științific specializat și de vizitare se face la scară mai redusă în zonă, deși obiectivele naturale cu valoare științifică prezente pe Dealul Feleacului sunt din arii de cercetare variate.

Turismul festivalier și de evenimente este o formă de turism favorizată de diverse evenimente locale ale localităților, sărbători populare, serbarea zilelor localităților, precum și de evenimente la scară mai mică de tip familial.

Turismul de tranzit este axat în principal de-a lungul axei rutiere internaționale și naționale E60.

Din punct de vedere al duratei sejurului, se evidențiază faptul că formele de turism practicate se încadrează, majoritar, în **turismul de scurtă durată**, și în mod deosebit **turismul de week-end**.

9.4.4. Infrastructura turistică de cazare – baza amenajării turistice

Dacă până în anul 2000 nu au existat structuri de primire a turiștilor, în perioada 2001-2015 numărul de unități de cazare a crescut de la 1 (în 2001) la 4 (în 2015), toate fiind pensiuni agroturistice. În plus, în comuna Feleacu, pe teritoriul satului Vâlcele, în apropierea drumului național (DN1 / E60) funcționează Hotelul Premier (4 stele).

Numărul total de locuri a crescut de la 5 locuri în comuna Feleacu (pensiunea Teleschi) în anul 2001 la 80 de locuri în anul 2015, când majoritatea acestora (50) erau localizate în cele două pensiuni ("La Mesteceni" și "Domeniul Regilor") din comuna Ciurila.

9.4.5. Circulația turistică

Pe Dealul Feleacului, circulația turistică a înregistrat o dinamică ascendentă în perioada 2002-2015. Valoarea a crescut spectaculos de la 95 de turiști în anul 2002 (toți înregistrați la pensiunea Teleschi din Feleacu) la 7791 turiști în anul 2015 (din care 5657 tot în comuna Feleacu: 980 la pensiunea Teleschi și 4677 la hotelul Premier).

Apreciem că această tendință ascendentă se va menține și în anii următori, atât prin creșterea numărului de turiști la unitățile de cazare existente, cât și prin deschiderea sau ”oficializarea” de noi unități de primire a turiștilor în arealul studiat.

Numărul de înoptări la unitățile de primire a turiștilor din arealul studiat a cunoscut o evoluție similară cu cel al sosirilor, pe fondul unei șederi în general scurte și foarte scurte (1-3 nopți) în cazul majorității acestora.

Analiza sezonității, pe baza datelor statistice de la INS, surprinde o relativă stabilitate a valorilor și unele excepții de la situațiile obișnuite. Se evidențiază un ușor maxim în lunile de vară.

CONCLUZII

Dealul Feleacului este un areal complex, în care se întrepătrund elementele naturale cu cele umane.

Regiunea este în continuă transformare și modernizare. Spațiul rural tradițional dispare încetul cu încetul, fiind înlocuit de un spațiu periurban tot mai expresiv în manifestările sale teritoriale.

BIBLIOGRAFIE

1. Bărbulescu, M. (2003), De la romani până la sfârșitul mileniului I, în Pop, I.A., Năgler, T. - coordonatori, Istoria Transilvaniei. Vol. I (până la 1541), Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca.
2. Benedek, J. (2000), Organizarea spațiului rural în zona de influență apropiată a orașului Bistrița, Edit. PUC, Cluj-Napoca.
3. Cocean, P. – coord. (2014), Strategia de dezvoltare a comunei Aiton, Edit. Risoprint, Cluj-Napoca.
4. Coteș, P., Nedelcu, V. (1976), Principii, metode și tehnici moderne de lucru în geografie, Edit. Didactică și Pedagogică, București.
5. Cucu, V. (1963), Contribuții geografice la studiul așezărilor omenești din regiunea subcarpatică dintre Gilort și Motru, Comunicări de geografie, II, București.
6. Idu, P. (1969), Feleacu, „un sat de coastă” din sudul Clujului, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, 1965-1967, Cluj-Napoca.
7. Ielenicz, M., Săndulache, I. (2008), România. Podișuri și dealuri (I), vol. 3, Edit. Universitară, București.
8. Miftode, V. (1984), Sociologie rurală, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
9. Mihăilescu, V. (1926), Trebuie recunoscute trei tipuri de sat: satul adunat (sau concentrat), satul răsfirat și satul risipit?, BSRRG, XLV, București.
10. Mureșan, Alina-Gabriela (2008), Bordura Munților Apuseni cu Depresiunea Transilvaniei (sectorul Someșul Mic – Ampoi). Organizarea spațiului geografic, Edit. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
11. Petrea, Rodica, Petrea, D. (2000), Turism rural, Edit. PUC, Cluj-Napoca.
12. Poghric, P. (1972), Satul din Colinele Tutovei. Studiu geografic, Edit. Științifică, București.
13. Pop, Gh. (1957), Contribuții la stabilirea vârstei și condițiilor morfoclimatice în geneza suprafeței de eroziune Mărișel din Munții Gilăului- Muntele Mare, SCGG, VIII, 3-4, Cluj.
14. Pop, Gr. P. (2001a), Depresiunea Transilvaniei, Edit. PUC, Cluj-Napoca.
15. Pop, Gr. P. (2001b), Regionarea geografică a Depresiunii Transilvaniei, Studia UBB, Geogr., 2, Cluj-Napoca.
16. Pop, Gr. P. (2007), Județul Cluj, Edit. Academiei Române, București.
17. Savu, Al. (1957), Contribuții la raionarea geomorfologică a Platformei Someșene, Buletinul Univ. Babeș-Bolyai, seria Șt. Nat., I, 1-2, Cluj.
18. Savu, Al. (1963), Podișul Someșan – studiu geomorfologic, teză de doctorat, Cluj.
19. Savu, Al. (1975), România – sinteză geografică, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
20. Savu, Al. (1980), Depresiunea Transilvaniei (Regionarea fizico-geografică) – puncte de vedere, Studia UBB, Geogr., 2, Cluj-Napoca.
21. Savu, Al. (1983), Depresiunea Transilvaniei, în Geografia României, I, Edit. Academiei, București.
22. Savu, Al. (1987), Depresiunea Transilvaniei, în Geografia României, III, Edit. Academiei, București.
23. Suci, C. (1966, 1967), Dicționar istoric al localităților din Transilvania, I-II, Edit. Academiei RSR, București.
24. Surd, V. (2013), Micești (Micuș), un sat transilvănean, Edit. PUC, Cluj-Napoca.

25. Tătaru, Alexandra (2008), Organizarea spațiului rural în bazinul Putnei, Edit. Transversal, București.
26. Ujvari, I. (1972), Geografia apelor României, Edit. Științifică, București.
27. Varga, E. Á. (2010), Erdély etnikai és felekezeti statisztikája, <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm>.
28. Vert, C. (2002), Tipuri de peisaje rurale din Banat, Edit. Mirton, Timișoara.
29. Vidal de la Blache, P. (1903), Tableau de Géographie de la France, Paris.
30. Vidal de la Blache, P. (1917), La France de l'Est, Paris.
31. Vidal de la Blache, P. (1922), Principes de Géographie Humaine, Paris.
32. Vijulie, Iuliana (2010), Dinamica peisajului rural în Câmpia Boianului, Edit. Universității din București, București.
33. xxx (2010), Recensământul General Agricol.
34. xxx (2011), Recensământul Populației și al Locuințelor 2011, <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, accesat ultima dată în 14 mai 2016.
35. xxx (2016), Institutul Național de Statistică (INS), baza de date TEMPO-ONLINE, <https://statistici.insse.ro/shop/>, accesat ultima dată în 28 iunie 2016.